

Adam Szpaderski

Doświadczenia izby olsztyńskiej w zakresie księgowości centralnej

---

Palestra 15/6(162), 95-100

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Doświadczenia izby olsztyńskiej w zakresie księgowości centralnej

I

Początki organizacyjne księgowości centralnej w Izbie Olsztyńskiej sięgają roku 1952, kiedy to w Olsztynie powstał pierwszy w Izbie zespół adwokacki. Szczupły wówczas stan osobowy Izby nie pozwalał na utworzenie zespołów adwokackich w miastach powiatowych, wobec czego w miejscach zamieszkania poszczególnych adwokatów tworzone były stopniowo jedno- lub dwuosobowe delegatury terenowe Zespołu Adwokackiego Nr 1 w Olsztynie, a z początkiem 1953 r. także delegatury nowo powstałego Zespołu Adwokackiego Nr 2 w Olsztynie. Rachunkowość delegatur terenowych prowadziły zespoły olsztyńskie i taka praktyka okresu przejściowego legła u podstaw późniejszego zorganizowania w Izbie księgowości zbiorczej, przeznaczonej dla wszystkich w zasadzie zespołów adwokackich.

Wskutek wzrostu liczby adwokatów w Olsztyńskim, delegatury terenowe przekształciły się z końcem 1953 r. w samodzielne zespoły adwokackie, ale konieczność organizacyjnego umocnienia nowo powstałych zespołów, jak również doświadczenia uzyskane z dotychczasowej praktyki w dziedzinie zbiorczej księgowości delegatur terenowych skłoniły Radę Adwokacką w Olsztynie do scentralizowania księgowości wszystkich zespołów. Na poszerzonym posiedzeniu Rady z udziałem kierowników zespołów adwokackich, odbytym w dniu 29 grudnia 1953 r., przyjęto za podstawę zorganizowania rachunkowości centralnej instrukcję Rady Adwokackiej w Olsztynie z dnia 28 grudnia 1953 r. i powołano do życia z dniem 1 stycznia 1954 r. stałą komórkę księgowości przy Radzie Adwokackiej pod nazwą „Biuro Rozliczeń Zespołów Adwokackich w Olsztynie”.

Powołane do życia Biuro Rozliczeń objęło swoim zasięgiem wszystkie zespoły terenowe oraz Zespół Adwokacki Nr 1 w Olsztynie. Utworzenie Biura Rozliczeń nie wkładało na zespoły adwokackie obowiązku korzystania z księgowości scentralizowanej. To wyjaśnia, dlaczego Zespół Adwokacki Nr 2 w Olsztynie pozostał przy własnej księgowości, którą dotychczas prowadzi samodzielnie. Należy dodać, że z dniem 1 stycznia 1961 r. wyodrębnił swoją księgowość także Zespół Adwokacki Nr 1 w Olsztynie.

Począwszy więc od 1 stycznia 1961 r. Biuro Rozliczeń grupuje — w zakresie prowadzenia księgowości — wszystkie zespoły terenowe Izby w ogólnej liczbie 16, z czego 15 zgrupowanych zespołów liczy od 3 do 5 członków, a jeden zespół — 6 członków.

II

Wspomniana instrukcja Rady Adwokackiej w Olsztynie z dnia 28 grudnia 1953 r., uzupełniana parokrotnie w okresie późniejszym, stanowi nadal podstawę działania Biura Rozliczeń.

Według tej instrukcji Biuro Rozliczeń podlega personalnie Radzie Adwokackiej, która uprawniona jest do zawierania i rozwiązywania umów o pracę z personelem Biura.

Pod względem merytorycznym Biuro Rozliczeń nadzorowane było początkowo przez skarbnika oraz księgowego Rady Adwokackiej i stanowiło *sui generis* referat finansowy Biura Rady Adwokackiej zaspokajający potrzeby zespołów. W wyniku późniejszych zmian, mających na celu przystosowanie statusu prawnego Biura Rozliczeń do wymagań art. 30 u.o u.a. i § 39 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 grudnia 1963 r. w sprawie zespołów adwokackich oraz § 14 pkt 8 regulaminu działania zespołów, Biuro Rozliczeń stało się w zasadzie wspólną komórką organizacyjną zgrupowanych zespołów, usytuowaną przy Radzie Adwokackiej, która sprawuje nad nim stały nadzór przez członka Rady, prowadzącego referat zespołów adwokackich, a działającego w tym zakresie w porozumieniu ze skarbnikiem Rady. Ponadto Rada Adwokacka powierzyła swemu księgowemu dokonywanie w Biurze Rozliczeń periodycznych kontroli finansowo-księgowych. Administracyjny nadzór finansowy wykonywany jest przez Wydział Finansowy Prezydium MRN w Olsztynie.

Biuro Rozliczeń zatrudnia pracowników, z czego 3 osoby w pełnym wymiarze godzin pracy, a 1 osobę w rozmiarze 1/2 etatu. Wszyscy pracownicy Biura mają kwalifikacje księgowych i przeszło 15-letnią staż w księgowości. Kierownik Biura Rozliczeń piastuje stanowisko głównego księgowego i ponosi odpowiedzialność przywiązaną do tego stanowiska.

III

Koszty utrzymania Biura Rozliczeń pokrywane są ze składki zgrupowanych zespołów, której wysokość wynosi obecnie 2,7% miesięcznego przychodu z tytułu opłat na rzecz zespołów. Z uzyskanych w ten sposób środków pokrywane są wynagrodzenia personelu (wraz ze składką ubezpieczeniową na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych) oraz wszelkie wydatki rzeczowe, a do niedawna — również opłaty za prenumeratę „Palestry” dla zespołów oraz wydatki związane z zaopatrzeniem zespołów w Komentarz pt. „Przepisy o adwokaturze”. Zespoły terenowe nie pokrywały prenumeraty „Palestry” w 1970 r. z konta 34a, rezerwując środki na zakup nowych maszyn do pisania. Począwszy od 1.I.1971 r. prenumerata „Palestry” pokrywana będzie z konta 34a.

Niezależnie od tego z omawianych środków finansowych, a więc w granicach 2,7% składki, Biuro Rozliczeń zamawia, opłaca i centralnie zaopatruje zgrupowane zespoły w następujące materiały:

- obwoluty do akt podręcznych,
- druki kart ewidencyjnych,
- druki pełnomocnictw procesowych i substytucyjnych,
- druki delegacji służbowych,
- formularze raportów kasowych,
- bloczki asygnat przychodowych i rozchodowych.

Koszty utrzymania Biura w latach 1969—1970 oraz stosunek procentowy poszczególnych pozycji do łącznej sumy wydatków osobowych i rzeczowych obrazują następujące tabele:

I. rok 1969

Poz.	Rodzaj wydatków	Suma w zł	Stosunek procentowy
1.	Wydatki osobowe	136.210,00	77,04%
2.	Czynsz, ogrzewanie, światło	8.976,00	5,08%
3.	Koszty likwidacji archiwum	1.500,00	0,81%
4.	Koszty własne prow. księgowości	2.129,34	1,20%
5.	Druki i formularze dla zespołów adwok. (na 2 — lata)	26.277,10	14,86%
6.	Komentarz „Przepisy o adwokaturze”	1.700,00	1,01%
	Razem:	176.792,44	100%

II. rok 1970

Poz.	Rodzaj wydatków	Suma w zł	Stosunek procentowy
1.	Wydatki osobowe	134.560,00	83,96%
2.	Czynsz, ogrzewanie, światło	11.278,00	7,04%
3.	Koszty likwidacji archiwum	1.000,00	0,63%
4.	Koszty własne prow. księgowości	2.209,60	1,38%
5.	Druki i formularze dla zespołów (uzupełnienie)	2.490,00	1,55%
6.	Prenumerata „Palestry”	8.720,00	5,44%
	Razem:	160.257,60	100%

Jak widać z powyższych tabel, największą pozycję wydatków stanowią wynagrodzenia personelu, przy czym wykazane kwoty z tego tytułu obejmują także składkę ubezpieczeniową, premię bilansową, nagrody jubileuszowe z okazji 15-lecia Biura Rozliczeń oraz udział Biura w kosztach wynagrodzenia sprzątaczk (pomieszczenie Biura Rozliczeń znajduje się we wspólnym lokalu Rady Adwokackiej i olsztyńskich zespołów adwokackich).

Sumy wykazane w poz. 1 obu tabel stanowią ok. 2% rocznego wpływu uzyskanego przez zespoły. Jest jednak rzeczą zrozumiałą, że procent wydatków osobowych jest dość wysoki w niewielkich zespołach, które uzyskują mniejszy wpływ w liczbach bezwzględnych, a zarazem muszą ponosić koszty wynagrodzenia pracowników w granicach nie odbiegających zbytnio od normy przeciętnej.

Wynagrodzenia zasadnicze personelu księgowo-finansowego stanowią stałą pozycję i wynoszą rocznie 96 000 zł, a więc przeciętnie na każdy z 16 zespołów przypada 6 000 zł rocznie, tj. 500 zł miesięcznie. Oczywiście koszt utrzymania personelu podnoszą osobne wydatki na czynsz lokalowy, ogrzewanie i światło; stanowi to jednak kwotę ok. 60 zł miesięcznie na każdy ze zgrupowanych zespołów. Należy wątpić, czy zespoły terenowe zdołałyby pozyskać wykwalifikowanych księgowych za wynagrodzeniem rzędu 500—600 zł miesięcznie, a przy tym w granicach takiego wynagrodzenia byłoby możliwe tylko zatrudnienie tzw. „dochoźącego” księgowego, co obciążałoby kierowników zespołów takimi czynnościami finansowymi, jak przygotowanie materiałów dla księgowego, przechowywanie dowodów, uzgadnianie salda z bankiem itp.

Stąd też centralna księgowość znajduje powszechne uznanie ze strony kierowników zespołów terenowych i uważana jest w Izbie olsztyńskiej za opłacalną dla małych liczbowo zespołów adwokackich.

Trzeba tutaj podkreślić, że niektóre wydatki wykazane w powyższych tabelach zdarzają się raz na kilka lat, jak np. koszt likwidacji dowodów i materiałów archiwalnych nie podlegających dalszemu przechowywaniu czy też koszty związane z zakupieniem maszyny do liczenia, mieszczące się w pozycji „koszty własne prowadzenia księgowości”. Możliwe są zatem zmiany wysokości składki na Biuro Rozliczeń w zależności od zmniejszenia się wydatków w roku bieżącym i w latach następnych. Decyzje w tym względzie podejmuje Rada Adwokacka w wyniku narady kierowników zespołów oraz po zapoznaniu się z wnioskami Biura Rozliczeń.

IV

Wewnętrzne urządzenia księgowe Biura Rozliczeń są z natury rzeczy szersze niż przewidziane postanowieniami regulaminu z dnia 14.XI. 1964 r. w sprawie rachunkowości zespołów adwokackich.

Biuro Rozliczeń otrzymuje dokumentację źródłową zespołów przy raportach kasowych na zasadach przewidzianych w regulaminie. Każdy zespół posiada w Biurze Rozliczeń oddzielną księgę główną i kartoteki finansowe do kont analitycznych.

Z końcem każdego miesiąca Biuro sporządza na podstawie księgi głównej i analityki arkusze rozliczeniowe dla każdego zespołu, a następnie listy płac.

Na podstawie arkuszy rozliczeniowych Biuro sporządza zbiorcze zestawienie arkuszy i na tej podstawie odprowadza podatek obrotowy i podatek od wynagrodzeń do Wydziału Finansowego Prezydium MRN w Olsztynie, składki ubezpieczeniowe na rzecz ZUS-u, a także składki do PZU z tytułu ubezpieczenia zbiorowego. Każde z tych świadczeń regulowane jest zbiorczo jednym przelewem. Listy płac dla pracowników zatrudnionych w zespołach i aplikantów adwokackich sporządzane są przez Biuro oddzielnie.

Po sporządzeniu list płac Biuro Rozliczeń wystawia чеки dla każdej listy osobno. Чеки podpisywane są przez upoważnionego pracownika Biura oraz przez jednego z trzech upoważnionych członków Rady Adwokackiej (dziekan, wicedziekan, który sprawuje zarazem nadzór nad Biurem, oraz skarbnik Rady). Po odbiór list płacy i czeków zgłaszają się w zasadzie osobiście kierownicy zespołów albo upoważnieni przez nich adwokaci lub pracownicy administracyjni. Pobranie listy płac i чеку kwitowane jest przez te osoby na grzbiecie чеку, przy czym obowiązuje zasada własnoczętnego wpisania na grzbiecie чеку sumy pieniężnej, na jaką opiewa czek i lista płac.

Na życzenie poszczególnych kierowników zespołów dopuszczalne jest również podjęcie z PKO чеkiem sumy przeznaczonej na wypłatę i przesłanie tej sumy przekazem pieniężnym do zespołu z jednoczesnym wystawieniem listy płac. W wypadkach takich odcinek przekazu pieniężnego załącza się do grzbietu чеку.

Ponadto Biuro Rozliczeń odprowadza świadczenia do poszczególnych powiatowych jednostek Funduszu Budowy Szkół i Internatów odrębnymi przelewami (0,5% od wynagrodzeń brutto).

Do obowiązków Biura Rozliczeń należy również sporządzanie okresowych sprawozdań obowiązujących zespoły, jak również rozliczanie Funduszu Urlopowdań dla poszczególnych zespołów.

Zespoły korzystające z centralnej księgowości nie posiadają własnych kont bankowych. W Oddziale PKO w Olsztynie otwarte zostało jedno konto Biura Rozliczeń Zespołów Adwokackich w Olsztynie. Zaszła wskutek tego potrzeba zaprowadzenia w Biurze Rozliczeń rejestru bankowego z podziałem na 16 zespołów, przy czym poszczególne salda bankowe uzgadniane są co miesiąc z księgą główną danego zespołu.

Niezależnie od konta 04 (pkt 48 regulaminu) zaprowadzone zostało dodatkowe podkonto bankowe o symbolu 04/S w celu rozliczania substytucji między zgrupowanymi zespołami. Należności za zastępstwa substytucyjne dla zespołów nie należących do centralnej rachunkowości regulowane są przelewami bankowymi przez Biuro Rozliczeń na polecenie kierowników zgrupowanych zespołów.

W świetle powyższych danych zespoły korzystające z księgowości centralnej pozostają na własnym rozrachunku, a Biuro Rozliczeń jest wyłącznie jednostką księgową i rozliczeniową.

V

Na łamach „Palestry” publikowano już szereg wypowiedzi postulujących odciążenie kierowników zespołów od pewnych czynności typu biurokratycznego, co ułatwiłoby przesunięcie ciężaru gatunkowego funkcji kierownika na problemy jakości świadczonej przez zespoły pomocy prawnej, rzetelności oraz wysokiego poziomu w dziedzinie poradnictwa i w zakresie prowadzenia spraw, przestrzegania zasad koleżeństwa, stałego doskonalenia zawodowego adwokatów, form pracy zewnętrznej, poziomu szkolenia aplikantów w zespole oraz właściwego podziału pracy.

Wprawdzie ujemne skutki przeciążenia kierowników obowiązkami natury administracyjno-gospodarczej i finansowej widoczne są głównie w zespołach liczących powyżej 15 członków (por. artykuł Zdzisława Krzemińskiego: Zespoły adwokackie w pracach samorządu adwokackiego, „Palestra” nr 12 z 1970 r.), jednakże znaczny zasięg czynności biurokratycznych nie sprzyja skoncentrowaniu się kierowników na zagadnieniach węzłowych również w mniejszych liczbowo zespołach, tym bardziej że przecież każdy kierownik jest przede wszystkim adwokatem, wobec czego ma prawo i powinien wykonywać swój zawód, i to w sposób stanowiący przykład dla pozostałych członków zespołu.

Nasuwa się pytanie, czy scentralizowanie rachunkowości zespołów może się przyczynić w jakimś stopniu do odciążenia kierowników od nadmiaru obowiązków natury administracyjnej.

Z górą 15-letnia praktyka Izby olsztyńskiej wykazała, że zbiorcza księgowość wielu zespołów ułatwia w pewnej mierze ich kierownikom wywiązywanie się z obowiązków w dziedzinie finansowej, ale nie odciąża ich od nadmiaru czynności administracyjnych w stopniu istotnym.

Poza podstawowymi obowiązkami w dziedzinie finansów (bieżąca kontrola dowodów przychodowych i rozchodowych, raporty kasowe, kontrola stanu kasy itp.), do kierownika zespołu należą wszelkie sprawy budżetowo-gospodarcze, a więc przygotowanie preliminarzy budżetowych, zakup materiałów piśmiennych, troska o wygląd zewnętrzny lokalu, (w związku z czym konieczny jest zakup pewnych środków na wyposażenie lokalu, jak np. zastół, firanek, chodników itp.), remonty bieżące lokalu oraz opłacanie czynszu najmu i innych świadczeń. Kierownik wykonuje także pewne czynności w zakresie spraw personalnych adwokatów (urlopy, zwolnienia chorobowe itp.) oraz prowadzi wszystkie sprawy osobowe pracowników zespołu (umowy, zakresy czynności, urlopy).

Na kierowniku spoczywa przede wszystkim obowiązek podejmowania starań o poprawę warunków lokalowych, a jak wiadomo, zabiegi w tej mierze pochłaniają z natury rzeczy dużo czasu i energii.

Istotne odciążenie kierowników od czynności natury finansowo-gospodarczej wymagałoby przesunięcia zakresu uprawnień i odpowiedzialności w tej dziedzinie na centralną komórkę rachunkowości. Nie wydaje się jednak, aby obecna konstrukcja przepisów ustawy o ustroju adwokatury (art. 30) i aktów wykonawczych (rozporządzenie w sprawie zespołów — § 39; regulamin działania zespołów — § 14 pkt 8) pozwalała na tego rodzaju rozwiązanie.